

Dr ing. Marie Gabryšová

Katedra Marketingu

Wydział Przedsiębiorczości i Handlu US w Karwinie

Śląski Uniwersytet w Opawie, Czechy

WIEDZA JAKO ŹRÓDŁO ROZWOJU ORAZ NARZĘDZIE MANIPULACJI SPOŁECZEŃSTWEM

Wstęp

Budowanie gospodarki opartej na wiedzy jest jednym z najważniejszych wyzwań, przed którym stoją kraje i przedsiębiorstwa. Jest to transformacja do nowego społeczeństwa, którym, według Petera Druckera, będzie społeczeństwo wiedzy, a specjaliści wiedzy będą nowymi kapitalistami [*The Economist*, 2001].

Prasa ekonomiczna szeroko rozpisuje się o wiedzy jako czynniku walki konkurencyjnej, zachęcając do sięgania po prawdziwe skarby ukryte w umysłach pracowników. W przedsiębiorstwach nastawionych na innowacje tworzone są zespoły zajmujące się zarządzaniem wiedzą. Podkreślana jest też szczegółowa rola w kształtowaniu przyszłości [Probst, Raub, Romhardt, 2002, s. 14].

Drogi rozwojowe gospodarki opartej na wiedzy

Nie sposób przedstawić całości dróg rozwojowych gospodarki opartej na wiedzy, dlatego przedstawione zostaną najważniejsze z nich.

Droga globalna

Teoretyczna i pragmatyczna koncepcja gospodarki opartej na wiedzy jest dziełem ostatniej dekady XX wieku, a zwłaszcza nowej fazy procesów globalizacji, w których wiedza stała się głównym źródłem przewagi konkurencyjnej.

Na scenie globalnej można wymienić cztery wielkie podmioty, które tworzą drogi rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

- Pierwszym są organizacje międzynarodowe, a zwłaszcza OECD, Bank Światowy i ONZ [UNDP, 2001; UNESCO, 2002].
- Drugim podmiotem są korporacje transnarodowe. Korporacje poprzez mechanizmy strategicznego planowania oraz ogromne nakłady na badania i rozwój stają się głównym beneficjentem koncepcji wykorzystania wiedzy jako źródła przewagi konkurencyjnej.
- Trzecim wielkim podmiotem są państwa narodowe, które poprzez mechanizmy polityki proinnowacyjnej, edukacyjnej, naukowej i regionalnej, promują procesy rozwoju gospodarki opartej na wiedzy w danym kraju.
- Czwartym podmiotem są regiony, które w XXI wieku będą w znacznym stopniu samodzielными aktorami sceny globalnej [Kukliński, 2003, s. 20]. Głównym instrumentem promocji gospodarki opartej na wiedzy na poziomie regionalnym jest kreowanie Regionalnego Systemu Innowacyjnego.

Tworzenie gospodarki opartej na wiedzy, która byłaby zdolna do konkurencji na rynku globalnym wymaga opracowania wspólnej strategii. Dlatego na forum strategicznym w Paryżu w 2002 r. wiceprezes Banku Światowego Johhanes Linn przedstawił cztery filary budowy gospodarki opartej na wiedzy:

1. Opracowanie odpowiedniego systemu bodźców ekonomicznych i analiza otoczenia instytucjonalnego zachęcającego do wykorzystania dostępnej wiedzy we wszystkich branżach i sektorach.

2. Kształtowanie i rozwijanie kapitału intelektualnego składającego się z wysoko wykwalifikowanych i twórczych pracowników, charakteryzujących się szczególnymi umiejętnościami, elastycznych w działaniu, posiadających stały dostęp do edukacji oraz uczestniczących w kształceniu ustawicznym.

3. Budowa systemu bazy danych, infrastruktury informacyjnej świadczącej różnorodne usługi w dziedzinie gromadzenia, przetwarzania i przesyłania informacji oraz wiedzy, to znaczy od badań podstawowych, przez badania stosowane i ich wdrażanie.

4. Opracowanie systemów pracujących w pełnym cyklu badawczym, by wykorzystać rosnące zasoby wiedzy globalnej i przyczyniać się do ich wdrażania w praktyce gospodarczej.

Gospodarka oparta na takich filarach rozwija się prężnie i jest konkurencyjna.

Drogi europejskie

Przystąpienie Polski, Czech i innych państw do UE stanowi znaczące wyzwanie. UE na szczycie w Lizbonie w 2000 r. postawiła bardzo ambitne cele – Europa w ciągu najbliższych 10 lat będzie posiadała najbardziej dynamiczną i konkurencyjną w świecie gospodarkę opartą na wiedzy.

Od roku 2000 Unia Europejska i Komisja Europejska publikują różne deklaracje podkreślające, iż Europa rozpoczęła proces stawania się jedną z najbardziej konkurencyjnych gospodarek opartych na wiedzy.

Silnego wsparcia dla idei przekształcenia Europy w obszar dynamicznej gospodarki opartej na wiedzy udzielili premierzy Wielkiej Brytanii, Holandii i Szwecji oraz kanclerz Niemiec we wspólnym manifestie opublikowanym 7 września 2000 r. Wspólnie zadeklarowali: „Jesteśmy zdecydowani dopomóc Europie, aby do roku 2010 stała się najdynamiczniejszą w świecie gospodarką opartą na wiedzy przez reformy rynków kapitałowych, rynków produktów i rynków pracy. Kraje europejskie współpracują ściślej w nowych działaniach, takich jak walka z przestępczością, polityka azylu i obrony. Konieczne są jednak zmiany instytucjonalne, aby UE rozwijała się w miarę swojego potencjału” [Blair, Kok, Person, Schröder, 2000].

Zgodnie z doświadczeniami niektórych krajów, europejscy eksperci dowodzą, iż najbardziej konkurencyjnym czynnikiem w gospodarce jest zdolność kadry kierowniczej do zdobywania i wykorzystywania wiedzy. Pracownicy generujący innowacyjne rozwiązania muszą być równocześnie kreatywni, by dokładnie i fachowo realizować nowe pomysły.

Jak podkreśla profesor Grudzewski i profesor Hejduk, wzorem mogą być doświadczenia Korei Południowej. Zgodnie z koncepcją polityki gospodarczej, naukowej i innowacyjnej Korea inwestuje:

- w prace badawcze,
- rozwojowe,
- oraz edukację.

Inwestycje te są konsekwentne i celowe, a takie postępowanie daje znakomite rezultaty [Grudzewski, Hejduk, 2004, s. 114]. Osiągnięcie wysokiego poziomu wzrostu gospodarczego opartego na wiedzy uzależnione jest od stworzenia odpowiedniej atmosfery w środowisku społecznym, sprzyjającym tego rodzaju rozwojowi.

Zatem można stwierdzić, iż kreowanie gospodarki opartej na wiedzy jest nie tylko wskazane, rozsądne, ale też bardzo korzystne. „Realiza-

cja tego celu może oznaczać likwidację różnicy między bogactwem a ubóstwem w Polsce, stanem jaki posiadamy w chwili obecnej, w porównaniu z wynikami osiąganymi w innych krajach“ [Grudzewski, Hejduk, 2004, s. 111]. Z takim wykorzystaniem wiedzy trzeba się jak najbardziej zgodzić.

Negatywne podejścia do wiedzy

Jest jednak jeszcze drugie oblicze tej sprawy, gdy wiedza nie zawsze służy dobrej intencji. Z życiowych doświadczeń można wyciągnąć wnioski, iż wiedza:

- staje się celem manipulacji,
- naukowcy (niektórzy) ulegają niewłaściwemu lobbingsowi,
- wiedza spychana jest do kategorii półprawd, itp.

Można by tu przytoczyć wiele przykładów, ale ze względu na możliwości artykułu zostaną przedstawione tylko dwa.

6 czerwca 2005 r. tygodnik „Der Spiegel” opublikował raport Ośrodka Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), iż czterej naukowcy niemieccy zmieniali lub ukrywali wyniki badań. Podano, iż w latach 80. i 90. przyjęli miliony marek za to, że świadomie zniekształcali wyniki badań.

Prof. dr. Jürgen Von Trosche – szef katedry socjologii medycznej na Uniwersytecie we Freiburgu przyjął 700 000 DM za opublikowanie badań, w których stwierdza, że wdychanie dymu tytoniowego nie uzależnia i nie szkodzi. Co więcej, ludzi, którzy nie chcą się godzić na pasywne wdychanie dymu tytoniowego, porównał do nazistów, bo oni swój pogląd narzucają innym.

Prof. Johannes Siegrist naukowiec w zakresie medycyny na Uniwersytecie w Düsseldorfie otrzymał od producenta tytoniowego 300 000 DM za badania dotyczące wpływu tytoniu na choroby serca. Stwierdził, że wpływu nie ma, jedynie w wypadku, gdy jest powiązany ze stresem z pracy. W tym czasie wielu ludzi uwierzyło takim stwierdzeniom i poniosło szkody zdrowotne.

I tu nasuwa się pytanie: „Jak zobowiązać środowisko naukowe i badawcze do rzetelności i szukania prawdy w każdej okoliczności?”

Dalszy przykład stanowią informacje podane do wiadomości publicznej, dotyczące napromieniowanej żywności. Na naszych rynkach do takiej żywności można zaliczyć:

- ziemniaki, pomidory, fasolkę suchą,

- część tzw. zdrowej żywności: suszone morele, orzeszki, herbatki,
- owoce morza – małże,
- ochronę przed zanieczyszczeniem mikrobialnym i drobnymi szkodnikami.

Zgodnie ze stanowiskiem ekspertów FAO/WTO żywność utrwalona radialnie o sile napromieniowania do 10 GY jest bezpieczna. Jeżeli napromieniowanie jest większe, żywność traci właściwości sensoryczne (kolor, smak), przestaje być ciekawa dla klienta

W medycynie są dopuszczalne o wiele mniejsze limity napromieniowania:

- badania rentgenowskie 0,2 – 0,5 mGY,
- w tomografii komputerowej max 25 mGY.

Niedotrzymywanie limitów prowadzi do bezpowrotnego uszkodzenia DNA wszystkich żywych komórek. Nie tylko komórek ludzkich, ale też komórek jarzyn, owoców, mięsa zwierząt, ryb, itp. Siła napromieniowania używana do utrwalania produktów jest nieporównywalnie większa. Szkoda, że fachowcy w tej dziedzinie zapomnieli o tym poinformować.

Zakończenie

W wyniku niepełnych informacji powstają olbrzymie nierówności społeczne, gdyż bardzo wielka część społeczeństwa (nawet wysoko wykształcona) nie dociera do niektórych prawd, osiągnięć wiedzy, czasem zostają opublikowane półprawdy. Chciałoby się powiedzieć: „Quo vadis współczesna wiedza?” Kto inny jak nie naukowcy mają stać na straży prawdy. Wiedza ma służyć ludzkości i rozwojowi.

LITERATURA

- Blair T., Kok W., Person G., Schröder G., *Progressive Equation: Globalization + Welfare*, „DHT”, September 7th, 2000.
- Grudzewski W., Hejduk I., *Możliwości kreowania gospodarki opartej na wiedzy w Polsce. Przedsiębiorczość i zarządzanie korporacjami*, GWSH, Katowice 2004.
- Kukliński A., *Drogi rozwojowe gospodarki opartej na wiedzy – doświadczenia i perspektywy*, [w:] Wawrzyniak B., *Zarządzanie wiedzą*, WSPZ, Warszawa 2003.
- Probst G., Raub S., Romhardt K., *Zarządzanie wiedzą w organizacji*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2002.
- UNDP – *Marketing Technology Work for Human Development*, „Human Development Report 2001”, No-4, 2001.

UNESCO – „International Social Science Journal“, vol. 171, The Knowledge Society, March 2002.
„The Economist“, November 3, 2001.

Streszczenie

Gospodarka oparta na wiedzy jest szansą na konkurencyjność w warunkach nasilającej się globalizacji. Można wyróżnić kilka dróg gospodarki opartej na wiedzy. Do najważniejszych należą drogi globalne i drogi europejskie. Kreowanie takiej gospodarki jest bardzo korzystne, jeżeli pracownicy wiedzy są rzetelni i odpowiedzialni. Przykłady dowodzą, że nie zawsze tak jest. Dlatego trzeba dążyć do mobilizacji środowiska naukowego na rzecz większej odpowiedzialności, poszukiwania i prezentacji prawdy.

Knowledge as a Source of Development and Instrument of Social Manipulation

Summary

Knowledge-based economy is the chance to be competitive in the conditions of strengthening of the globalization. There can be marked out several ways of the knowledge-based economy. Among the most important ways belong the global ways and the European ways. Creation of this economy would be very profitable if the knowledge employees are reliable and responsible. The exemplifications show that this situation does not appear in every time. Consequently, there is needed to be directed at mobilization of science background of purpose greater responsibility, searching for the true and its presentation.